



Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi

Cilt: 7 Sayı: 1 Haziran 2006

Trakya University Journal of Science

Volume: 7 Number: 1 June 2006

Trakya Univ J Sci

<http://fbe.trakya.edu.tr/tujs>
e-mail: hibar@trakya.edu.tr - kamilk@trakya.edu.tr

ISSN 1305 6468

DANIŐMA KURULU

A. Bülent DOYUM - Orta Doęu Teknik Üniversitesi - **ANKARA**

Abdel Hameed A. AWAD - National Research Center, Dokki – Giza - **EGYPT**

Ahmet Pınarbaşı – Çukurova Üniversitesi - **ADANA**

Asım Kurtoęlu – Royal Institute of Technology, **SWEDEN**

Boris KRYSTUFEK - University of Primorska, Koper - **SLOVENIA**

Burhan ÇUHADAROęLU – Karadeniz Teknik Üniversitesi - **TRABZON**

Dezider TOTH - Slovak Academy of Science, Bratislava - **SLOVAKIA**

Erhan AKIN - Fırat Üniversitesi - **ELAZIę**

Erhan COŐKUN – Karadeniz Teknik Üniversitesi - **TRABZON**

Fahri YAVUZ - Atatürk Üniversitesi - **ERZURUM**

H. Avni CİNEMRE - Ondokuz Mayıs Üniversitesi - **SAMSUN**

Hacer ÜNLÜ - Hacettepe Üniversitesi - **ANKARA**

Haluk ERTAN - The University of New South Wales, Sydney - **AUSTRALIA**

Hasan SOFUOęLU – Karadeniz Teknik Üniversitesi - **TRABZON**

İsmail H. Tavman – Dokuz Eylül Üniversitesi - **İZMİR**

Jan SALAJ – Slovak Academy of Sciences. Nitra- **SLOVAKIA**

Kadir KIRKKÖPRÜ - İstanbul Teknik Üniversitesi - **İSTANBUL**

Mehmet BOZOęLU - Ondokuz Mayıs Üniversitesi - **SAMSUN**

Mehmet Kopaç – Zonguldak Karaelmas Üniversitesi - **ZONGULDAK**

Mevlut TURE - Trakya Üniversitesi - **EDİRNE**

Miroslava KACANIOVA - Slovak Agricultural University in Nitra. Nitra - **SLOVAKIA**

Nadia ERDOęAN - İstanbul Teknik Üniversitesi - **İSTANBUL**

Sibel BAŐKAL - Orta Doęu Teknik Üniversitesi - **ANKARA**

Tülay YILDIRIM - Yıldız Teknik Üniversitesi - **İSTANBUL**

Yeřim SAę - Hacettepe Üniversitesi - **ANKARA**

Zafer ERCAN - Orta Doęu Teknik Üniversitesi - **ANKARA**

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Bir İnvers Isı Transferi Probleminin Sayısal Çözümü
A Numerical Solution Of An Inverse Heat Transfer Problem
Rafayel SHALİYEV, Uğur AKYOL, Soner ÇELEN

Yapı Çeliğinin (St 52-3) Mig/Mag Kaynağında Gaz Karışımlarının Çekme Dayanımı Özelliklerine Etkisi
The Effect of Shielding Gas Mixture on Tensile Strength of Mig/Mag Welded Construction Steel (St 52-3)
Aydın ŞIK

24-Bit Renkli Resimler Üzerinde En Önemsiz Bite Ekleme Yöntemini Kullanarak Bilgi Gizleme
Information Hiding Using LSB Insertion Method on 24-Bit Colored Images
Andaç ŞAHİN, Ercan BULUŞ, M.Tolga SAKALLI

Edirne Türbelerinin Mekânsal Analizi
Residential Analysis of Turbehs in Edirne
Melek BOZDOĞAN, Hatice KIRAN ÇAKIR, Selma ÖZKAN

Trakya Bölgesi Çeltik Tarlalarında Görülen Yeni Bir Yabancı Otun (Dip Otu= Lindernia Dubia (L.) Pennell, Scrophulariaceae) Morfolojik Özellikleri
The Morphological Characters of a New Weed (Lindernia Dubia (L.) Pennell, Scrophulariaceae) Observed in the Rice Fields of Thrace Region
Mehmet AYBEKE

Farklı Çevre Koşullarında Ayçiçeğinde (Helianthus Annuus L.) Tane Verimi ve Diğer Verim Öğeleri Arasında İlişkilerin Belirlenmesi
The Determining the Relationships Between Seed Yield and other Yield Components in Sunflower (Helianthus Annuus L.) in Different Environmental Conditions
Yalçın KAYA, Göksel EVCİ, Sezgin DURAK, Veli PEKCAN, Tahir GÜCER

Trakya Bölgesinde Selektörden Önce ve Sonra Buğday Ürününe Karışan Yabancı Ot Tohumlarının ve Yoğunluklarının Belirlenmesi
Determination of Presence and Incidence of Weed Seeds in Wheat before and after Selector Treatment in Wheat in Thrace Region Of Turkey
Mine ÖZKİL, Adnan KARA

General Principles of Insect Nutritional Ecology
Böcek Beslenme Ekolojisinin Genel Prensipleri
Hanife GENÇ

Çiftleşme Ve Parazitlenme Süreleri İle Konukçu Yumurta Kümesi Büyüklüğünün Trissolcus Semistriatus Nees (Hymenoptera, Scelionidae)' un Cinsiyet Oranı Üzerine Etkisi
Effect of Mating and Parasitism Period and Host Egg Mass Size on Sex Ratio of Trissolcus Semistriatus Nees
Müjgan KIVAN, Nihal KILIÇ

Türkiye Bağciliğinin Son Yillardaki Gelişiminde Görülen Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Main Problems Seen in Recent Years Development of Turkish Viticulture and Solution Suggestions
Elman BAHAR, İlknur KORKUTAL, Demir KÖK

Trakya Bölgesinde Ayçiçeği Öncesinde Ön Bitki Tariminin Ayçiçeği Verimine, Uygulanacak Azot Dozuna ve Toprakta Tutulan Su Miktarına Etkisi
The Determination of The Effect of Cover Crop Before Sunflower Production on Seed Yield, the Application of Nitrogen Rate and Water Content in the Soil in Trakya Region
Göksel EVCİ, Yalçın KAYA, Veli PEKCAN, Sezgin DURAK, Turhan KAHRAMAN

TÜRKİYE BAĞCILIĞININ SON YILLARDAKİ GELİŞİMİNDE GÖRÜLEN BAŞLICA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Elman BAHAR, İlknur KORKUTAL, Demir KÖK

Trakya Üniversitesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü-Tekirdağ
E-mail: elmanbahar@hotmail.com, Tel: 0282 293 14 42, Fax: 0282 293 14 54

Alınış: 06 Eylül 2005
Kabul Ediliş: 17 Mayıs 2006

Özet: Bu makalede son yıllarda bağcılıkta karşılaşılan bazı problemler irdelenmiş ve bunların çözümüne yönelik öneriler getirilmiştir. Son yıllarda üzümün (özellikle şaraplık bazı çeşitlerin) değer fiyatını bulması ve üzümün getirisinin diğer tarım ürünlerine oranla daha iyi olması bağcılığa olan ilgiyi artırmıştır. Bu durum sektör dışındaki girişimcilerin dikkatini çekmiş ve onları bağ kurma yönünde yatırımlara teşvik etmiştir. Bağcıların bir kısmı örgütlenerek şarap üretimine yönelirken şarap sanayicilerinin çoğunluğu da bağ kurmaya önem vermiş, yeni girişimciler ise her ikisini birlikte kurarak entegre tesisler oluşturmaya başlamışlardır. Bağcılığın ve şarapçılığın entegre olması önemli ve yararlı bir gelişmedir, ancak bazı sorunları da yanında getirmektedir. 2004 yılı verilerine göre ilk yatırım masrafı 2.500-3.500YTL/da arasında (ilk 3 yıl) değişmektedir. Görülen odur ki, bağ kurma oldukça yüksek bir mali külfet getirmektedir. Bu nedenle bağın tesisinde ve sonrasında dramatik hatalara düşülmemelidir.

Yeniden yapılanma sürecinde olan ve önümüzdeki 40-45 yıllık süreci etkileyecek olan bağcılık yatırımlarında yapılacak en ufak hatanın milli servetimizde önemli kayıplara yol açacağı göz ardı edilmemelidir.

Anahtar kelimeler: Bağcılık ve şarapçılık, yasal düzenlemeler, bağcılık sorunları

Main Problems Seen in Recent Years Development of Turkish Viticulture and Solution Suggestions

Abstract: In this article, some problems met in viticulture were examined and suggestions for their solutions were done. Interest for viticulture has increased in recent years for finding value cost (especially in wine grape varieties) and obtaining best cost value than the other agriculture products. This situation attracted attention of out of sector enterpriser and encourages them for making investments for vineyard establishment while some of the viticulturists incline wine producing by organizing, many of wine industrier also consider important vineyard establishment; new enterprisiers started to build up entegrated establishments by building up boths. Although entegration of viticulture and wine producing are important and useful, this situation brings some problems.

First investment cost of new vineyard establishment was 2.500-3.500YTL/da according to date of 2004. It is obvious that the cost of new vineyard establishment is so high. For this reason, dramatically mistakes aren't made during the vineyard establishment and post establishment.

Within minimal mistake made in vineyard investments which are re-organizing and influencing next 40-45 years period, it is never forgotten significant losses in our national wealth.

Key words: Viticulture and winery, legal regulations, viticultural problems

1. Giriş

Bağcılık 1980'li yıllardan günümüze alan bakımından bir düşme göstermiştir (820.000 ha'dan 530.000 ha'a). Yaklaşık 300.000 ha'lık azalma bağcılığa ilginin azalması olarak nitelendirilmiştir. Fakat son yıllarda şaraba olan ilginin artışıyla birlikte, getirisinin de yükselmesi sebebiyle tekrar gündeme gelmiştir (Anonim, 2005a). Ancak bu durum bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.

Özellikle ilk tesis masrafı çok yüksek ve 40-45 yıllık ekonomik ömrü olan bir bağın, kurulma aşaması ve bakımında yapılacak yanlışlıklar bu süreci daha da zorlaştıracaktır. Dolayısıyla ilk aşamada projelendirme çalışmalarına önem verilmeli, hata oranını minimuma indirmek için çaba gösterilmelidir. Ancak mevcut bağlarımızda projelendirme, arazi, anaç, çeşit, terbiye sistemi seçimi, fidan ve kalifiye eleman temini, kültürel işlemler, verim ve hasada kadar olan birçok aşamada hata ve sorunlar mevcuttur (Çelik ve ark., 2005). Tüm bunlar kalite üzerine olumsuz olarak yansımaktadır.

2. Arazi Seçimi

2.1. Yerleşim alanlarına çok yakın ve imara açılabilir yerlerde bağ kurulması

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında (Anonim, 2001) tarım alanlarının amaç dışı kullanımının engellenmesi, maddesi bulunmasına rağmen amaç dışı (aşırı kentleşme, sanayi ve turizm sektörlerindeki gelişmelere bağlı olarak) kullanımın yaygın olması çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Yerleşim alanlarına yakın yerlerde bağın ve ürünün korunması (zirai asayiş) zor ve dolayısıyla zarar fazla olmaktadır. Örneğin; üzümün çalınmasının yanı sıra destekleme sisteminde kullanılan ağaç direklerin yakılmak üzere, demir direklerin yine aynı şekilde başka bağda kullanılmak veya hurdaya satılmak üzere çalınması sıkça rastlanan bir durumdur. Bunlarla da yetinilmeyip omcalar yakılmak üzere; yeni dikilmiş fidanlar ise başka yere dikilmek üzere sökülmemektedir. İmar planına alınan alanlarda 20–25 yıllık bir süreçte yapılanma olacak arazilerde bile önceden yolların açılması bağlara büyük zarar vermektedir. Diğer bir konu ise kurulmuş olan bağların arsa haline getirilmesiyle sahiplerinin el değiştirmesi ve bağ kuran kişilerin mağdur edilmesidir.

Bu tür sorunların etkin bir şekilde önlenmesi için bağ bölgelerinin belirlenerek bağların yerleşim birimlerine uzak kurulması veya bağın ihatasının yapılarak koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir. Ayrıca imara açılacak alanların belediyelerce önceden ilan edilmesi ve bağ kurmayı planlayan kişilerin bilgisine sunulması uygun olacaktır.

Bunun dışında yoğun bağ alanlarının ve bağcılığa uygun arazilerin koruma altına alınarak imara açılmaları (bağların ekonomik ömrü ile ilişkilendirilerek) sağlanmalıdır. Ayrıca “miras yoluyla bağların bakımsız kalması ve bölünmesinin önlenmesi” konusundaki madde güncel bilgiler çerçevesinde (Türkiye Bağcılığının Modernleştirilmesi ve Bağcılığımızın Kalkındırılması Yasası 14 Temmuz 1970 tarih ve 1311 sayılı yasa) yeniden düzenlenmelidir (Anonim, 2005b). 30.11.2004 tarih ve 2004/92 Sayılı YPK Kararı’nda “çevresel etkilere maruz kalan tarım alanlarının korunması gereklidir” maddesinde belirtildiği şekilde (Anonim, 2004) bağ alanları korunmalıdır.

2.2. Seçilecek arazilerin yer, eğim, yön, rakım, toprak, bitki örtüsündeki hâkim rüzgâr ve ulaşım özellikleri

Son yıllarda yevmiyelerin artması, işçi bulmanın güçleşmesi ve özellikle de bağlarda yapılacak kültürel işlemleri yapabilecek kalifiye elemanların çok az olması bağ yerinin seçiminde etkili olmaktadır. İşçi ve kalifiye elemanların kolaylıkla bulunabileceği ve mekanizasyona olanak tanıyacak eğim ile sıra yönüne sahip arazilerin seçimine öncelik verilmelidir.

Arazi seçiminde toprağın strüktür ve tekstürünün yanı sıra toprak profilinin de incelenerek verimli toprak derinliği ve tabanda geçirimsiz tabakanın bulunup bulunmadığı etüt edilmelidir. Yeni bağ kuracak girişimcilerin büyük bir kısmı toprak analizlerini yaptırmakta, ancak analiz ücretlerinin yüksek olmasından dolayı herkesin yaptırmaması mümkün olmamaktadır. Analiz ücretlerinin aşağıya çekilmesi veya girişimcilerin bu konuda desteklenmesi söz konusu edilmeli ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında (Anonim, 2001) “arazilerin yetenek sınıfları dışında kullanılmasına izin verilmemesi” maddesinin uygulanmasına önem verilmelidir.

%15–18 eğime sahip arazilerde dahi eğim yönünde sıralar oluşturularak erozyona sebep olabilecek tarzda bağ kurulduğu görülmektedir. Bu gibi arazilerde drenaj ve teraslama gibi ıslah çalışmalarının teknik bilgi ve beceri sahibi uzmanlar gözetiminde mutlaka yapılması gerekmektedir.

2.3. Bağ parsel büyüklüğü

Aile büyüklüklerinin vefatından sonra sahip olunan çocuklara miras yolu ile giderek azalan arazilerin kalması da entansif bağcılık yapılmasını engellemektedir. Ayrıca bağ parsel büyüklükleri de mekanizasyon için yeterli genişlikte değildir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında (Anonim, 2001) yer alan tarım arazilerinin miras hukuku nedeniyle ekonomik üretim yapamayacak derecede küçülmesini önleyecek ya da işletmelerin büyütülmesini sağlayacak yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi en kısa zamanda yapılması gereklidir. Ancak bu şekilde entansif bağcılık yapılması söz konusu olabilir. Bu sorunun çözümü için arazinin bulunduğu yerde yaşayan kardeşe arazi bırakılması ve diğer hak sahibi olan kardeşlere de arazinin ederi doğrultusunda ödeme yapılması şeklinde bir kanuni düzenleme ile mümkün olabilecektir.

3. Anaç ve Çeşit Seçimi

3.1. Anaç seçimi

Toprak analizleri ve bölgenin iklim değerleri göz önüne alınmadan bağlar kurulmakta; dolayısıyla gelişme, verim ve kalite konularında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu bakımdan anaçların gelişme kuvvetleri, bitki örtüsü süreleri, aşırı suya, kurağa, toprak tuzluluğu ve kirecine toleransları göz önüne alınarak bağ bölgelerine uygun anaçlar önerilmelidir (Çelik, 1998).

3.2. Çeşit seçimi

Seçilecek olan çeşitlerin anaçlarla olan affiniteleri ve bunun yanında Türkiye ve dünyadaki talep durumları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır (Uzun, 2004). Fidan üreten kuruluşların bu konuda yönlendirici olmaları sebebiyle hassasiyet göstermeleri gereklidir. Çeşitlerin bölgesel adaptasyonları mutlaka gözetilmeli ve her yöreye uygun çeşitlerle bağ kurulması sağlanmalıdır (Çelik, 2002). Sofralık, kurutmalık ve özellikle şaraplık değeri olan kaliteli yerli çeşitlerin korunması ve öncelikle ait oldukları bölgelerde yaygınlaştırıldıktan sonra diğer bölgelere gerekirse yayımının yapılmasına dikkat edilmelidir.

Şaraplık üzümlerde kalitenin düşük olduğu yıllarda farklı mamul maddelere (üzüm konsantresi, üzüm suyu, sirke, pekmez, hardaliye, vb.) işlemeyi mümkün kılacak alt yapının kurulması ve bu şekilde şarap kalitelerinin düşürülmemesine yönelik önlem alınması yerinde olacaktır.

Bazı bağlarda gereksiz veya bilinçsiz olarak birden fazla çeşit kullanımı ile karışıklık ortaya çıkmakta ve mamul maddelerin kalitesinde sıkıntı gözlenmektedir. Bu nedenle çeşitlere ait kalemliklerin kayıtsız ve kontrolsüz olarak dağılımı konusunda önlemler alınmalıdır. Ancak bu şekilde çeşitlerin ismine doğru olarak üretimlerinin yapılması mümkün olacaktır.

Ayrıca anaç ile çeşitlerin verimlilik ve kalite özellikleri bakımından farklılık gösterdikleri klonlarının seçiminde titiz davranılmalıdır. Yurtdışında kaliteli şaraplık üzüm çeşitlerine ait klonların bölgelere adaptasyon yetenekleri ile az, orta ve yüksek verimli olmak üzere gruplandırılmaları yapılmıştır. Kurulan bağlarda aynı çeşidin 2 ya da 3 klonu kullanılarak verim ve kalitede denge sağlanmaktadır. Ülkemizdeki yerli şaraplık çeşitlerin ıslah çalışmalarında verimlilik seviyeleri gruplanmalıdır.

4. Fidan Temini

Son yıllarda üzümün (özellikle şaraplık bazı çeşitlerin) değer fiyatını bulması ve üzümün getirisinin diğer tarım ürünlerine oranla daha iyi olması bağcılığa olan ilgiyi artırmıştır. Ancak artan fidan talebini karşılamak için fidan üreten kuruluşların performansı artırılması gerekmektedir. Bu kuruluşlardan bazılarının kapatılması söz konusu edilmektedir.

Türkiye’de 1998 yılı verilerine göre toplam 6.586.151 adet asma fidanı üretilmiştir (Çelik ve ark., 2000). 2003 yılı verilerinde bir düşme görülmüş ve 4.024.664 adet (Çelik ve ark., 2005), 2004 yılında ise 7.715.110 adet olarak belirlenmiştir (Anonim, 2005c). Kamu kuruluşlarında fidan üretimi özel sektöre nazaran daha düşüktür (Ergun ve ark., 2000). Ülkemizde üretilen fidan sayısı yeterli değildir, birçok girişimci bu durumda asma fidanlarını yurt dışından (Fransa, İtalya ve Bulgaristan gibi) ithal etme yoluna gitmektedir.

Ayrıca son yıllarda Özel İdare’ler tarafından desteklenen ve fidan dağıtımı yapılan projelerdeki yanlışlıklara acilen önlem alınmalıdır. Fidan dağıtımında bağ kurulacak alana ait proje ve toprak analizlerinin mutlaka yaptırılmasına, parsel büyüklüğü ile kurulan bağların denetlenmesine önem verilmelidir.

“Sertifikalı çeltik, hibrit ayçiçeği, soya, delinte edilmiş pamuk, patates, yem bitkileri tohumlukları ile meyve ve asma fidanları ve bunların anaçlarına yapılacak desteklemenin esasları hakkında tebliğ” içerisinde yer alan köklü amerikan asma fidanı 25YTL., aşılı asma fidanı 50YTL. ve virüsten ari asma fidanı 75 YTL. için verilen destekleme fiyatları yetersiz kalmaktadır (Anonim, 2006b).

Aşılı fidan fiyatları talep artışına paralel olarak yükselmiş ve geçtiğimiz yıl içerisinde 2.5YTL. iken bu yıl 3.5-4.5YTL.’yi bulmuştur. Bu da fidan ile ilgili ilk yatırım masrafını %100 artırmıştır. Fidan fiyatlarının artmasıyla birlikte maalesef sınıflandırma ve tolerans değerlerinden sapmalar görülmüştür. Fidan vasfı dahi taşımayan ürünler satışa sunulmuş ve bağcılar bunları kullanarak bağ kurmuşlardır. Standart ve tolerans değerleri konusunda gerekli denetimlerin yapılmaması önümüzdeki yıllarda sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Özellikle fidan üretimi ve kullanımında ismine doğru (kökeni belli) fidanların kullanılmasına ve kayıt tutulmasına önem verilmelidir (Gençtan ve ark., 2005). EUREPGAP kapsamında yer alan sertifikalı asma fidanı üretimi konusuna gereken önem verilmelidir.

Maalesef 30.11.2004 tarih ve 2004/92 Sayılı YPK Kararı’nda da belirtildiği gibi “tarım sektöründe altyapı yatırımları ve cari tarımsal harcamalar tarımsal destekleme bütçesi kapsamında dışında”dır (Anonim, 2004).

5. Terbiye Sisteminin Seçimi ve Bağ Kurulması

Bölgeler bazında anaç, çeşit ve iklim koşullarına uygun; sorunları en aza indirecek; mekanizasyona olanak tanıyacak ve kaliteli ürün verecek terbiye sistemlerinin seçilerek yaygınlaştırılması acilen gereklidir. Bunun için araştırma ve eğitim çalışmalarına destek verilirken, destekleme sistemi maliyetini de sübvansane etmenin yolları bulunmalıdır.

Destekleme sisteminde kullanılan materyallerin (direk ve tel) fiyatlarının yüksek olması ve bunların üretimine yönelik sanayinin gelişmemiş olması; hala desteklemesiz Goble Terbiye Şekli (%80) ile bağların kurulmasını gündemde tutmaktadır (Özışık ve ark., 2000). Bu sebeple arazi yapısı ve ekipmanları uygun olmasına rağmen geleneksel yöntemlerle bağ kurmaya devam edilmesi önlenmelidir. Bunun yanında modern bağlara şekil verme ve budama işlemleri konusunda bağcılarının bilgi eksikliklerinin bulunması destekleme sistemi kullanımını azaltmaktadır. Yeni terbiye şekillerinin kullanılması ve kurulması konusunda bağcılarının bilgilendirilmesi amacıyla eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir (Anonim, 2006c).

Bağların kurulmasında seçilen terbiye sisteminin yanında, üzümün değerlendirme şekline göre (şaraplık, sofralık ve kurutmalık) dikim aralık ve mesafelerinin doğru seçilmesi ve uygulanması gereklidir. Şaraplık çeşitlerde sofralık ve kurutmalık çeşitlere oranla daha sık bir dikim tercih edilmelidir.

6. Kalifiye Eleman Temini

Bağların gerek projelendirme ve gerekse bakım sürecinde Ziraat Mühendisleri’nin katkı ve denetimlerinin daha etkin hale getirilmesi için yetki yasasının (24/1/1992 tarih ve 21121 sayılı Resmi Gazete) uygulanmasına önem verilmelidir (Anonim, 2006a).

Aşısız asma fidanları (Amerikan asma fidanı) ile kurulan bağlarda arazide yarma aşısı yapılmaktadır. Verime yatmada 1 yıllık kayba sebep olmasının yanında, son yıllarda bu şekilde kurulan bağların artışı, aşısı ustası sıkıntısı da beraberinde getirmiştir. Önümüzdeki yıllarda bu sıkıntı çok daha belirgin olarak yaşanacaktır.

Şu anda bağların bir kısmı sahipleri tarafından budanırken, bir kısmı da usta budamacılar tarafından budanmaktadır. Gerek aşılı asma fidanı ile kurulmuş ve gerekse de arazide aşısı yapılmış bağlarda şekil ve verim budamalarını yapabilecek elemanların da sayısı ve bilgi düzeyleri oldukça yetersizdir. Büyük bağ alanlarına sahip girişimciler budama ustası bulmakta sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu konuda da bir an önce önlem alınarak yeni aşı ve budama ustaları yetiştirilmelidir.

İnsan gücüne bağımlılığı azaltacak olan alet ve ekipmanların kullanılması da bir başka çözüm önerisi olarak düşünülebilir (Anonim, 2001).

7. Kültürel İşlemler

Bağlarda; toprak işleme, gübreleme, ilaçlama, sulama, budama (kış ve yaz) ve hasat gibi birçok kültürel işlem söz konusudur. Bu işlemler yıl içerisinde Ocak ayından başlayarak Kasım ayı sonuna kadar devam etmekte ve her biri için özel işlemler gerekmektedir.

Destek sistemi olmayan ve sık dikim yapılmış bağlarda bu işlemlerin tümünde insan gücü ve küçük el makineleri kullanılmaktadır. Dolayısıyla bunlar maliyeti artırmanın yanı sıra işlemlerin gerektiği gibi ve zamanında yapılmasını güçleştirmektedir. Küçük ve eğimi çok fazla olan parsellerde bu durum kaçınılmazdır. Ancak büyük ve az eğimli yerlerde mekanizasyondan oldukça yoğun bir şekilde faydalanılmaktadır.

Ülkemizdeki bağların birçoğunda toprak ve yaprak analizi yapılmaksızın gübreleme el ile omcaların kök boğazına serpilme suretiyle yapılmaktadır. Modern bağcılıkta ise gübreleme makineleri ile toprağın 20-25cm derinine banda verilmek suretiyle yapılmaktadır. Şu anda bunu uygulayan bağcı sayısı oldukça yetersizdir. Ayrıca yaprak (yaprak sapı) analizlerinin desteklenerek gereksiz gübrelemelerin önlenmesi sağlanmalıdır.

Hastalık ve zararlıların kontrolünde ilaçlama zamanları ve yoğunluğunun önemi bağcılar tarafından tam anlamıyla bilinmemekte veya göz ardı edilmektedir. Örneğin; *Botrytis cinerea* hastalığı ilaçlamasında bağcılar sonbaharda olgunluğa yakın dönemlerde yağmurun yağmasını bekleyip, sonra ilaç atmaktadırlar. Halbuki ilaçlama; nemli ve nisbeten yazın da yağış alan yerlerde tane tutumu itibarıyla yada en geç ben düşme döneminde başlatılmalıdır. Ancak ilaçların pahalı olması sebebiyle yine de sıkıntılar yaşanmaktadır.

Sofralık üzüm yetiştiriciliği yapılan yerlerde, son ilaçlama tarihine dikkat edilmeden hasat yapılmakta ve üzerinde pestisit kalıntıları bulunan salkımlar tüketiciye doğrudan sunulmaktadır. Türkiye’de pestisit kullanımı bu ilgili çalışma yapan Delen ve ark. (2005) Türkiye Ziraat Mühendisliği 6. Teknik Kongresi’nde, yaş üzümlerde toleranslar üzerinde fungusit kalıntısı saptandığını belirtmişlerdir. İnsan sağlığı üzerine olumsuz etkiler yapan pestisitlerin bilinçsiz kullanımı tehlike yaratmaktadır.

Ayrıca tüm bağ hastalık ve zararlılarıyla ilgili erken uyarı sistemlerinin etkin bir şekilde çalıştırılması gerekmektedir (Özışık ve ark., 2000). Bununla ilgili alt yapı eksikliklerinin acilen giderilmesi olacaktır.

Yaz budamasında uç almanın zamanlaması ve özellikle aşırı yaprak alma gibi sorunlarla karşı karşıya kalınmakta; verim ve kalite konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Bağcıların üzüm kalitesi ile direkt ilgili olan bu konuya titizlik göstererek yan üründen (salamuralık yaprak alımı) kazanç elde etmeye yönelmelerini engellemek amacıyla üzüme, kaliteye bağlı olarak değer fiyatını vermek ve eğitim sağlamak ana hedef olmalıdır.

8. Verim ve Kalite

Uzun yıllardır bağcılarımızın ana hedefi, bağından yüksek verim alarak daha fazla gelir elde etmek olmuştur. Şaraplık çeşitlerin seçiminde dahi bu mantıkla hareket etmiştir. Çeşidin kalitesinden çok dekara verimine önem vermiştir.

Ayrıca bu yönde seçimini yaptığı çeşitlerle, verimli topraklara sahip taban arazilere bağlar kurmuştur. Örneğin; Semillon üzüm çeşidinden taban arazide Guyot Terbiye Şekli vermek suretiyle 2 - 3 ton/da verim alınmaktadır. Sözü edilen çeşidin fiyatının da düşük olması üreticiyi böyle bir uygulamaya sevk etmiştir. Şarap sanayicilerinin üzüm fiyatlarını belirlemede alım yapacağı bağların özelliklerini ve verimliliklerini kesinlikle dikkate alarak fiyatlandırmaları gerekmektedir. Şarap sanayicileri, düşük verim-yüksek kalite üzerinde durmalı ve bu konuda üreticilerle sözleşme yaparak fiyat bazında teşvik edici düzenlemeler getirmelidirler.

“Tarım ürünlerinin pazarlanmasında adil rekabet şartlarına dayalı, üretici ve tüketicilerin yararına işleyen etkin ve verimli bir yapının oluşturulması esas alınacaktır” kararı üreticilerin haklarını korumaya yönelik destekleme kararları arasındadır (Anonim, 2004).

9. Sonuç

Son yıllarda bazı şaraplık üzüm çeşitlerinin yüksek fiyatlı olması ve özellikle bunlardan elde edilen şarapların da fiyatlarının yüksek olması bağcılarının, şarap üreticilerinin ve özellikle de sektör dışındaki girişimcilerin dikkatini çekmiş ve bu yönde yatırımlara teşvik etmiştir. Bağcılarının bir kısmı örgütlenerek şarap üretimine yönelirken şarap sanayicilerinin çoğunluğu da bağ kurmaya önem vermiş, yeni girişimciler ise her ikisini birlikte kurarak entegre tesisler oluşturmaya başlamışlardır. Bağcılığın ve şarapçılığın entegre olması önemli ve yararlı bir gelişmedir.

Ancak şaraplık değeri yüksek çeşitlerin (Cabernet Sauvignon, Merlot, Shiraz, Kalecik Karası, Boğazkere, Öküzgözü, Papaz Karası, Narince, Sauvignon Blanc, Chardonnay, vb.) yayılımı çok büyük bir hızla devam etmektedir. Yeni kurulan bağların yanı sıra mevcut çeşitlerin de aşı ile değiştirilmesi hız kazanmıştır. Şu anda bu çeşitlerin yayılım alanı talebi karşılayacak düzeyde olmamasına rağmen en kısa sürede önlem alınarak belli bir düzene konması gereklidir. Örneğin; 1990’lı yıllarda Ege Bölgesi’nde Sultani Çekirdeksiz üzüm çeşidinin aşırı yayılımı kontrolsüz bir şekilde olmuş ve fiyatı aşırı derecede düşmüştür. Geçmiş yıllarda yaşanan bu olayın bir

tekrarının şaraplık üzüm çeşitlerinde gerçekleşmemesi için üretim, verim, kalite ve fiyat bazında önlemler alınmalıdır.

2004 yılı verilerine göre ilk yatırım masrafı 2.500–3.500YTL./da arasında (ilk 3 yıl) değişmekte ve bu oldukça yüksek bir mali külfet getirmektedir (Bahar, 2004). Doğrudan gelir desteği ile sübvansane edilen üreticiler için toprak analizleri, fidan temini vb. tekrar gözden geçirilip, yeniden düzenlenmesi uygun olabilir. Bağcılarının düşük faizli ve uzun vadeli kredilendirme gibi uygulamalarla desteklenmesi için çalışmalar yapılması gereklidir. Ancak yeniden yapılanma sürecinde olan ve önümüzdeki 40-45 yıllık süreci etkileyecek olan yatırımlarda yapılacak en ufak hatanın milli servetimizde önemli kayıplara yol açacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. ANONİM. Sekizinci Beş yıllık kalkınma planı. Bitkisel üretim özel ihtisas komisyonu meyvecilik alt komisyon raporu. DPT:2649-ÖİK:657. ISBN 975-19-2915-6. Ankara. <http://ekutup.dpt.gov.tr> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi 12.8.2005. 2001.
2. ANONİM. Tarım Stratejisi. <http://mevzuat.dpt.gov.tr/ypk/2004/92.pdf> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi 12.8.2005. 2004.
3. ANONİM. <http://faostat.fao.org/faostat/servlet/XteServlet3?Areas=223&Items=560&Elements=31&Years=2004&Format=Table&Xaxis=Years&Yaxis=Countries&Aggregate=&Calculate=&Domain=SUA&ItemTypes=Production.Crops.Primary&language=EN> sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi 4.8.2005. 2005a.
4. Anonim. Türkiye Bağcılığının Modernleştirilmesi ve Bağcılığımızın Kalkındırılması Hakkında Kanun <http://www.hukuki.net/kanun/1311.15.text.asp>. İnternet sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi 4.8.2005. 2005b.
5. ANONİM. Kamu-Özel Sektör Fidan Üretimleri, <http://fidan.tarim.gov.tr/arama.aspx> internet sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi 12.8.2005. 2005c.
6. ANONİM. Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük, 24.1.1992 tarih ve 21121 nolu Resmî Gazete. 2006a.
7. ANONİM. Sertifikalı Çeltik, Hibrit Ayçiçeği, Soya, Delinte Edilmiş Pamuk, Patates, Yem Bitkileri Tohumlukları ile Meyve ve Asma Fidanları ve Bunların Anaçlarına Yapılacak Desteklemenin Esasları Hakkında Tebliğ. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tebliğ No: 98/6. http://www.tarim.gov.tr/arayuz/6/icerik.asp?efl=mevzuat/teblig/teblig.htm&curdir=%5Cmevzuat%5Cteblig&fl=sertifikali_destek.htm. internet sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi 30.3.2006. 2006b.
8. ANONİM. Üzüm Çalışma Grubu Raporu. Türkiye Ziraat Odaları Birliği, ÜZÜM Ağustos 2003, Sayı:1. http://www.tzob.org.tr/tzob/tzob_ana_sayfa.htm. internet sayfasından alınmıştır. Erişim tarihi 30.3.2006. 2006c.
9. BAHAR, E. Bağ Kurma Maliyeti. Basılmamış Ders Notu, Tekirdağ. 2004.
10. ÇELİK H. Üzüm Çeşit Kataloğu. Sunfidan A.Ş. Mesleki Kitaplar Serisi:2. 137s. Ankara. 2002.
11. ÇELİK H, ÇELİK S, KUNTER BM, SÖYLEMEZOĞLU G, BOZ Y, ÖZER C, ATAK A. Bağcılıkta Gelişme ve Üretim Hedefleri. VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 3-7 Ocak 2005, Ankara. 2005.
12. ÇELİK H, MARASALI B, SÖYLEMEZOĞLU G, TANGOLAR S, GÜNDÜZ M. Bağcılıkta Üretim Hedefleri. V. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 17-21 Ocak 2000, Ankara. 2000.
13. ÇELİK S. Bağcılık (Ampeloloji) Cilt:1. Anadolu Matbaa Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti. 425s. İstanbul. 1998.
14. DELEN N, DURMUŞOĞLU E, GÜNCAN A, GÜNGÖR N, TURGUT C ve A BURÇAK. Türkiye’de Pestisit Kullanımı, Kalıntı ve Organizmalarda Duyarlılık Azalışı Sorunları. VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 3-7 Ocak 2005, Ankara. 2005.
15. ERGUN ME, ERKAL S, PEZİKOĞLU F, BURAK M ve ÖZTÜRK M. Türkiye’de Meyve Fidancılığının Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerinde Bir Araştırma. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Bilimsel Araştırmalar ve İncelemeler Yayın No:142. Yalova. 2000.
16. GENÇTAN T, TUGAY ME, GEÇİT HH, BOZKURT B, ERGUN E, EKİZ H, YALVAÇ K, GEVREK MN, ELÇİ A ve BALKAN A. Türkiye’de Tohumluk, Fide ve Fidan Üretimi ve Kullanımı. VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 3-7 Ocak 2005, Ankara. 2005.
17. ÖZİŞİK S, YÜKSEL DELİCE N, İLGIN C, SÖYLEMEZOĞLU G, KÖYLÜ ME, YAYLA F, UYSAL H. Bağcılık Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Bitkisel üretim özel ihtisas komisyonu meyvecilik alt komisyon raporu, 418–469. DPT:2649-ÖİK:657. ISBN 975-19-2915-6. Ankara. 2000.
18. UZUN İ. Bağcılık El Kitabı. Hasad Yayıncılık Ltd.Şti. 156s. İstanbul. 2004.